

KLIIMAMINISTEERIUM

Justiitsministeerium

Teie 19.10.2023 nr 10-4/6884-1

Meie 31.10.2023 nr 1-17/23/4852-5

Vastus avaliku teabe seaduse
muudatusvajaduste kaardistusele

Alljärgnevalt esitame tähelepanekud Kliimaministeeriumi haldusalast Teie poolt esitatud avaliku teabe seaduse muudatusvajaduste kaardistusele.

Põhielemendid:

1. Mõiste „juurdepääsuõigus“ - AvTS § 9 lg 2 p 1 teabele juurdepääsu võimaldamisel on teabevaldaja kohustatud: tagama juurdepääsu neile dokumentidele, millele teabenõudja juurdepääsu taotleb ja millele teabenõudjal on juurdepääsuõigus – praktikas on tekkinud küsimus, mis on juurdepääsuõigus? AvTS § 23 lg 1 p 1 Teabevaldaja keeldub teabenõude täitmisest, kui: taotletava teabe suhtes kehtivad juurdepääsupiirangud ja teabenõudjal ei ole taotletavale teabele juurdepääsuõigust. AvTS ei ole kuidagi mõistena sisustanud juurdepääsuõigust, kas seda saab siis vabalt tõlgendada ja öelda, et kui isikul puudub igasugune kokkupuude näiteks dokumendi, toimikuga või failiga ja siis tal puudub ka juurdepääsuõigus? AKI leidis, et nii tõlgendada ei saa.
2. Juurdepääsupiirangud ja kehtivusaeg. Välissuhtlust puudutav kirj vahetus – peaks olema võimalik teabevaldajal hinnata, kas kirj vahetus sisaldab juurdepääsupiiranguid vajavat infot. AvTS § 35 lg 2 p 3 täpsem regulatsioon. Samuti AvTS § 35 lg 1 p 1 ja 2 järelevalve käigus või väärtemenetluses kogutud teave toimikutes võiks teatud juhul olla juurdepääsupiirangutega, sest mahukate toimikute tõttu nende ükshaaval katmine ja sorteerimine liialt töömahukas. Arvestada tuleks ka tulevikus e-toimikuga. Avalikult kättesaadav info väärtegade puhul võiks olla jõustunud otsused.
3. AvTS sätestab mitmetes paragrahvides, mida kõike peab kehtestama/otsustama asutuse juht. Majandus- ja taristuministri 03.12.2020 määruse 82 „Transpordiameti põhimäärus“ § 5 lg 1 kohaselt juhib ametit peadirektor. Määruse § 5 lg 2 kohaselt alluvad peadirektorile kuus direktorit, riskijuhtimise osakonna juhataja ja Eesti Maanteemuuseumi juhataja. AvTS võiks olla sõnastatud nii, et teabele juurdepääsupiirangute kehtestamise/otsustamise pädevus on asutusel. Sellisel juhul saaks iga asutus seaduse täitmist korraldada sõltuvalt oma suuruselt ja töökorraldusest.

4. Juurdepääsupiirangu tähtaegade osas on juurdepääsupiiranguga dokumentatsioonil selline säilitustähtaeg, mis põhjustab teabe avalikuks saamise võimatuse (nt on dokumendi säilitustähtaeg 10 aastat ning juurdepääsupiirangu tähtaeg ka 10 aastat st, et dokumendid on võimalik enne avalikustamise tingimuste saabumist hävitada). Teabele säilitusaegade määramisel võiks arvestada juurdepääsupiirangu kehtivusajast tulenevate erisustega.
5. Avalikule teabele jääb tihti juurdepääsupiirang, kuna teabevaldaja seatud juurdepääsupiirang on siduv kõigile teiste teabevaldajatele ja ainult piirangu seadnu saab selle kehtetuks tunnistada. Teine asutus ei saa piirangut kehtetuks tunnistada, vaid ainult piirangu seadnud teabevaldaja tähelepanu sellele juhtida. Teavitamise/tähelepanu juhtimise näol on tegemist lisakoormusega ja pahatihti jätab teabe saaja tegelikult avalikule teabele juurdepääsupiirangu peale. Küsitavad õigused ja kohustused on e-posti kasutamisel küsitluste läbiviimisel.
6. Juurdepääsupiirangu kehtestamise pädevuse punktis on käsitletud pikendamist kuid ehk tuleks üle vaadata ka piirangu kehtestamise pädevuse regulatsioon. Ilmselt ei ole alati mõistlik, et juurdepääsupiirangu peaks kehtestama asutuse juht, seega võiks piisata kui asutus näiteks ise kehtestab juurdepääsupiirangu kehtestamise korra ja taseme. Eriti tekib küsimus teabe puhul, mis ei ole dokumendiregistris ega osa ühestki andmekogust (nt asutusesisene meilivahetus, ettevalmistavad materjalid vms). Dokumendiregistri ja muu andmekogu puhul saab asutuse juht määrata üldreeglid aga sellise teabe puhul peaks asutuse juht praegu AvTS-e kohaselt iga teabeühiku osas eraldi seisukoha võtma, mis ei ole mõistlik.

Korralduslikud küsimused:

1. Dokumendiregister – täpsustada, millised dokumendid tuleb dokumendiregistris registreerida. Praegune regulatsioon – asutusse tulevad ja väljaminevad kirjad liiga üldine – vajaks täpsustamist.
2. Teabenõuded – asutused on hädas teabenõuetega, mille esitajad on kujunenud igapäevasteks klientideks. Siiani seisus seadus peamiselt ainult teabenõudja poolel, aga kuidas oleks võimalik üle igasuguste piiride läinud teabenõudjaid korralt kutsuda. Nt kodanik küsib järjepidevalt välja menetluse dokumente, mis ei ole teabenõudjaga seotud. Keelduda tänase seaduse järgi alust ei ole.
3. Teabenõude vastamisest keeldumise alused. AvTS § 23 lg 1 p 1 - juurdepääsuõigus puudub – vt põhielementide all p 1. AvTS § 23 lg 2 p 6 teabenõudjal on piiratud teovõime – alus, mille rakendamine on raske ja tegemist on eriliiki isikuandmetega, mida ei ole võimalik saada põhjusel, et tundub, et teabenõudja on piiratud teovõimega.
4. AvTS § 28 toodud kohustuslik teave, mida tuleb avaldada – loobuda sellest nimekirjast, lihtsustada. Ministeeriumitel on kasutusel ühtne veebilehe vorm ja valdav osa teabest on seal olemas sarnases jaotuses, et oleks kergesti leitav. Samuti huvipakkuv palgaandmestik on olemas Rahandusministeeriumi lehel ja puudub vajadus igasuguste viidete lisamiseks asutuste veebilehtedele.
5. Juurdepääsupiirangute pikendamine tehniline pool – leida lahendus tänasele probleemile, kus juurdepääsupiirangud on dokumentidele märgitud, aga nende eemaldamine ajamahukas käsitöö.
6. Teabenõude täitmise kulud on AvTS-s paberandjal koopiaste ja väljatrükkide eest. Tänapäeval paberil täidetakse tõenäoliselt teabenõuet harva. Samas elektrooniliste andmete väljaotsimine võib olla väga aja- ja töömahukas. Suuremahulise teabenõude

täitmisest võib asutus täna keelduda, kuid võiks alternatiivselt anda võimaluse ka küsida tasu mahuka teabenõude täitmise eest.

7. Transpordiamet kogub otsese avaliku teenuse kaudu e-postiaadresse, mida hiljem kasutab teenuse kohta tagasiside küsitluste edastamisel teenuse tarbijale. Amet tugineb küsitluste läbiviimisel Vabariigi Valitsuse 25.05.2017 määruse nr 88 „Teenuste korraldamise ja teabehalduse alused“ § 7 lg-le 4 ja § 9 lg-le 6. Viidatud alused ei anna õiguslikku alust kasutada e-posti küsitluste edastamiseks ja praegu on selleks vajalik e-posti omaniku nõusolek. Nii on haldusorgan olukorras, kus sõltub teenuse kvaliteedi ja protsessi hindamisel e-posti omaniku nõusolekust töödelda tema e-posti, mis muudab hindajate valimi kitsaks. Lisaks piirab valimit isiku poolt tagasiside küsitluse mittetäitmise võimalus. Teenuse osas tagasiside küsimise protsess muutuks oluliselt läbipaistvamaks, kui säärane e-posti töötlemise põhimõte tuleneks seadusest.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Keit Kasemets
Kantsler

Kristiina Laius, 626 2835
kristiina.laius@kliimaministeerium.ee

Kristi Orumets 5846 7507
Kristi.Orumets@transpordiamet.ee